

SPAIN

INTERNATIONAL SCIENTIFIC
ONLINE CONFERENCE

PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE

2025 YEAR

SPAIN, MADRID

PROSPECTS AND MAIN TRANDS IN MODERN SCIENCE

International scientific-online conference

Part 20

March 29th

COLLETIONS OF SCIENTIFIC WORKS

MADRID 2025

PROSPECTS AND MAIN TRANDS IN MODERN SCIENCE: a collection scientific works of the International scientific online conference (29th March, 2025) – SPAIN, Madrid: "CESS", 2025. Part 20– 243p.

Chief editor:

Candra zonyfar - PhD Universitas Buana Perjuangan Karawang, Indonesia
Sunmoon University, South Korea.

Editorial board:

Martha Merrill - PhD Kent State University, USA

David Pearce - ScD Washington, D.C., USA

Emma Sabzalieva - PhD Toronto, Canada

Languages of publication: русский, india, english, казахша, o'zbek, limba română, Spanish, кыргыз тили, Հայերէն....

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference "**PROSPECTS AND MAIN TRANDS IN MODERN SCIENCE**". Which took place in Madrid on March 29, 2025.

Conference proceedings are recomanded for scientits and teachers in higher education esteblishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

© "CESS", 2025
© Authors, 2025

RAHBARLIK PSIXOLOGIYASI RAHBARLIK USLUBLARI VA QAROR QABUL QILISH.	
Isakobulov Rajabboy Yusufovich O'ralova Sitara Rajabboy qizi <i>JISMONIY TARBIYA NAZARIYASI VA USLUBIYATINI RIVOJLANISHINING DAVRLARI.</i>	184
Bazarbayev Birodar Qadamboy o'g'li <i>MAQSUD SHAYXZODA ASARLARI BUGUNGI ADABIYOT MEROSI</i>	187
Меденцева Наталья Петровна <i>РАЗВИТИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ НАУЧНОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ</i>	189
Mukhayyo Saidova <i>EXPLORING COLLOCATIONS AS LEXICAL COHESION DEVICES IN SHORT STORIES</i>	192
Abdukodirova Yulduz Safaraliyevna <i>LINGUOPRAGMATIC FEATURES OF PROVERBS WITH NEGATIVE CONNOTATIONS RELATED TO CURRENCY IN ENGLISH AND UZBEK</i>	196
Tursoatov A.E Nabijonova J <i>IMPACT OF MENTAL HEALTH AND PHYSICAL ACTIVITY ON HUMAN PSYCHOLOGY</i>	199
Hayitmurodova N.A Gulboeva Kamola Abdunazarova Nodira <i>SHORT-DISTANCE RELAY RUNNING TECHNIQUE</i>	202
Sharipov F.R Majidova Y.N Muradimova A.R <i>EPIDEMIOLOGIC INDICATORS OF STROKE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ACCORDING TO THE DATA</i>	207
Qarshiboyeva Muxlisa Umirzak qizi <i>MIS SANOATI CHIQINDILARI TARKIBIDAN RANGLI VA QORA METALLARNI AJRATIB OLISH</i>	209
Ilmiyaminova Ohista <i>THE GLOBAL STATUS OF ENGLISH LANGUAGE AND ITS IMPACT ON OTHER LANGUAGES</i>	213
Hazratqulov Bexruz Alisher o'g'li Teshayev Mirolim Djumayevich <i>KIBERXAVFSIZLIK VA RAQAMLI IQTISODIYOTDA RISKLARNI BOSHQARISH</i>	215
Muratbaeva Ulbanu Taumurat qizi	221

KIBERXAVFSIZLIK VA RAQAMLI IQTISODIYOTDA RISKLARNI BOSHQARISH

Hazratqulov Bexruz Alisher o'g'li

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti 3-bosqich talabasi

Teshayev Mirolim Djumayevich

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada kiberxavfsizlik va raqamli iqtisodiyotda risklarni boshqarish masalalari ko'rib chiqiladi. Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi bilan kiberxavfsizlikning ahamiyati ortib bormoqda. Maqolada kiberxavfsizlikning raqamli iqtisodiyotdagi roli, integratsiyasi, mavjud tahdidlar va ularni boshqarish strategiyalari tahlil qilinadi. Shuningdek, so'nggi yillardagi statistik ko'rsatkichlar jadval shaklida taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: kiberxavfsizlik, raqamli iqtisodiyot, risklarni boshqarish, integratsiya, tahdidlar, strategiyalar

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы кибербезопасности и управления рисками в цифровой экономике. В условиях быстрого развития цифровой экономики важность кибербезопасности возрастает. В статье анализируется роль кибербезопасности в цифровой экономике, ее интеграция, существующие угрозы и стратегии управления ими. Также статистические показатели последних лет представлены в табличной форме.

Ключевые слова: кибербезопасность, цифровая экономика, управление рисками, интеграция, угрозы, стратегии.

Abstract: This article examines issues of cyber security and risk management in the digital economy. With the rapid development of the digital economy, the importance of cyber security is increasing. The article analyzes the role of cyber security in the digital economy, its integration, existing threats and their management strategies. Also, statistical indicators of recent years are presented in tabular form.

Keywords: cyber security, digital economy, risk management, integration, threats, strategies.

Bugungi globallashtgan dunyoda raqamli texnologiyalar iqtisodiy jarayonlarning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Raqamli iqtisodiyot innovatsiyalar, ma'lumotlar oqimi va zamonaviy texnologiyalarga asoslangan bo'lib, u ishlab chiqarish, moliya, savdo va xizmat ko'rsatish sohalarida inqilobiy o'zgarishlarni amalga oshirishga imkon bermoqda. Biroq, bu jarayon bilan birga yangi xavf-xatarlar ham yuzaga chiqmoqda. Kiberxavfsizlik muammolari aynan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bilan chambarchas bog'liq bo'lib, zamonaviy iqtisodiy tizimlarning barqarorligi va xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan bog'liq asosiy tahdidlar qatoriga kiberjinoyatchilik, ma'lumotlar buzilishi, firibgarlik, intellektual mulk o'g'irligi va davlat hamda xususiy sektor infratuzilmasiga qaratilgan kiberhujumlar kiradi. Ushbu tahdidlar

nafaqat alohida korxonalar yoki davlat organlari uchun, balki butun iqtisodiy tizimning barqarorligi uchun ham jiddiy xavf tug'diradi. Shu bois kiberxavfsizlikni ta'minlash va raqamli iqtisodiyotda risklarni boshqarish masalalari strategik ahamiyat kasb etmoqda.

Kiberxavfsizlik va risklarni boshqarish bo'yicha samarali choralar ishlab chiqish nafaqat texnik va dasturiy ta'minot darajasida amalga oshirilishi, balki huquqiy, iqtisodiy va boshqaruv mexanizmlari orqali ham qo'llab-quvvatlanishi kerak. Korxona va tashkilotlar o'z raqamli infratuzilmalarining zaifliklarini kamaytirish uchun ilg'or kiberxavfsizlik texnologiyalaridan foydalangan holda kompleks strategiyalarni shakllantirishlari talab etiladi.

1-jadval

Kiberxavfsizlik turlari

No	Turlari	Tavsifi
1	Tarmoq xavfsizligi	Tarmoq xavfsizligi ichki kompyuter tarmoqlari va tarmoq komponentlarini xavfsizlik devorlari, antiviruslar, zararli dasturlarga qarshi dasturlar, ma'lumotlar yo'qotilishining oldini olish (DLP) va boshqa ko'p qatlamli kabi kuchli tarmoq xavfsizligi echimlarini qo'llash orqali kiberhujumlardan himoya qilish jarayonini anglatadi. tahdidlarning oldini olish texnologiyalari
2	Infratuzilma xavfsizligi	Bu tashkilotning muhim infratuzilmasini kiberhujumlardan himoya qilish amaliyotidir. An'anaviy perimetrga yo'naltirilgan xavfsizlik modellaridan farqli o'laroq, muhim infratuzilmaga tayanadigan tashkilotlar o'zlarining muhim infratuzilmalarini rivojlanayotgan kibertahdidlardan himoya qilish uchun ilg'or tajribalarni tatbiq etishlari va "nol ishonch" ni qabul qilishlari kerak.
3	Bulutli xavfsizlik	Bu bulutli ma'lumotlar va bulutli hisoblash tizimlarini kibertahdidlardan himoya qilish uchun xavfsizlik choralari, siyosatlar va texnologiyalarini amalga oshirish intizomi
4	Mobil xavfsizlik	Bu noutbuklar, smartfonlar va planshetlar kabi mobil qurilmalarda saqlanadigan maxfiy ma'lumotlarni ruxsatsiz kirish va ma'lumotlarni o'g'irlashdan himoya qilish uchun amalga oshirilgan xavfsizlik strategiyasidir
5	IoT xavfsizligi	IoT yechimlari operatsion samaradorlik va qulaylikni ta'minlasa-da, ular yangi xavfsizlik zaifliklari uchun imkoniyatlar yaratadi. IoT xavfsizligi bu internetga ulangan qurilmalarni xavfsizlik xavflaridan himoya qilish uchun vositalar va usullardan foydalanish harakatidir

Manba:Muallif tomonidan bajarilgan.

Bundan tashqari, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, xalqaro tajribadan foydalanish va global xavfsizlik standartlariga rioya qilish ham muhim sanaladi.Kiberxavfsizlik raqamli iqtisodiyotning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. U raqamli infratuzilma, ma'lumotlar va tranzaksiyalarning xavfsizligini ta'minlash orqali iqtisodiy barqarorlik va ishonchlilikni saqlashga yordam beradi. Kiberxavfsizliksiz raqamli iqtisodiyotning samarali faoliyat yuritishi mumkin emas, chunki kiberhujumlar moliyaviy yo'qotishlar, ma'lumotlar o'g'irlanishi va ishonchning yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Raqamli iqtisodiyot va kiberxavfsizlikning integratsiyasi zamonaviy iqtisodiy tizimlarning barqarorligi va rivojlanishi uchun muhimdir. Bu integratsiya quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- Texnologik integratsiya: Raqamli texnologiyalar va kiberxavfsizlik yechimlarini birgalikda qo'llash orqali tizimlarning xavfsizligi va samaradorligini oshirish.

- Huquqiy integratsiya: Kiberxavfsizlik bo'yicha qonunchilik va me'yoriy hujjatlarni raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirish.

- Tashkiliy integratsiya: Tashkilotlarda kiberxavfsizlik siyosatlarini raqamli biznes jarayonlariga integratsiya qilish.

Kiberxavfsizlik va raqamli iqtisodiyot bir-biri bilan chambarchas bog'liq tushunchalardir. Raqamli iqtisodiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun ishonchli va xavfsiz axborot muhitini yaratish zarur. Kiberxavfsizlik tizimlari raqamli infratuzilmaning himoyasini ta'minlab, iqtisodiy jarayonlarning uzluksizligini kafolatlaydi. Masalan, elektron tijorat, onlayn bank xizmatlari va raqamli to'lov tizimlari foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlari va moliyaviy operatsiyalarini himoya qilish uchun kuchli kiberxavfsizlik choralari talab qiladi.

2-jadval Yo'qotishlar soni darajasi⁴¹

Yil	Kiberhujumlar soni (millionlarda)	Moliyaviy yo'qotishlar (milliard AQSh dollari)
2022	4.5	1325
2023	11	1500
2024	6.6	1725

Kiberxavfsizlik hujumlari yildan yilga murakkablashib borayotgani sababli, ularga qarshi strategiyalarni doimiy takomillashtirish va kuchaytirish talab etiladi. Har bir tashkilot va davlat o'z raqamli infratuzilmasini himoya qilish uchun ilg'or texnologiyalar va xavfsizlik choralari qo'llashiga e'tibor qaratishi lozim.

Raqamli iqtisodiyotda kiberxavfsizlikka tahdid soluvchi omillarni aniqlash va ularni boshqarish muhim ahamiyatga ega. Risklarni boshqarish quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- Risklarni aniqlash: Axborot tizimlari va raqamli aktivlarga tahdid soluvchi xavflarni aniqlash

- Risklarni baholash: Aniqlangan xavflarning ehtimolligi va ularning iqtisodiy oqibatlarini tahlil qilish.

- Risklarni kamaytirish: Xavflarni minimallashtirish uchun texnik va tashkiliy choralarni ishlab chiqish va joriy etish.

- Monitoring va nazorat: Kiberxavfsizlik choralarining samaradorligini doimiy ravishda kuzatish va zarurat tug'ilganda ularni yangilash

Raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun kiberxavfsizlikning ta'minlanishi va risklarni boshqarish strategiyalarining samarali joriy etilishi muhim ahamiyatga ega. Kiberxavfsizlik va raqamli iqtisodiyotning integratsiyasi orqali iqtisodiy jarayonlarning xavfsizligi va ishonchliligi oshiriladi, bu esa umumiy iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

3-jadval

O'zbekistonda kiberxavfsizlik rivojlanish darajalari.⁴²

⁴¹ <https://lex.uz>

Yil	Raqamli iqtisodiyot ulushi (%)	Kiber hujumlar soni (mln)	Kiberxavfsizlik bo'yicha global indeksdagi o'rni
2018	15.5	812	45
2019	16.0	980	42
2020	17.1	1050	40
2021	18.3	1125	38
2022	19.5	1200	35
2023	20.8	1275	52

O'zbekistonning raqamli iqtisodiyot va kiberxavfsizlik sohalarida so'nggi yillarda amalga oshirgan ishlari sezilarli darajada rivojlanishga olib keldi. Raqamli iqtisodiyotning YAIMdagi ulushi 2,77% ga yetib, so'nggi yillarda barqaror o'sish tendensiyasini namoyon qildi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida davlat sektori va xususiy biznesda raqamlashtirish jarayonlari kengaymoqda.

Biroq, kiberxavfsizlik masalasi hamon dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. 2023-yilda mamlakat kiberhujumlar soni keskin rivojlangan, bu esa oldingi yillarga nisbatan sezilarli muammolarni keltirib chiqaradi. Bu hujumlarning aksariyati xorijiy manbalardan kelgani sababli xalqaro hamkorlik va kiberxavfsizlik choralarini yanada mustahkamlash zarurati ortib bormoqda.

Shu bilan birga, O'zbekistonning kiberxavfsizlik bo'yicha global indeksdagi o'rni 52-chi pog'onaga ko'tarilgan bo'lib, bu mamlakatning axborot xavfsizligini ta'minlash borasida katta yutuqlarga erishganini ko'rsatadi.

Raqamli xavfsizlik xavfi faqatgina kiber hodisalardan kelib chiqadigan texnik xavfni emas, balki iqtisodiy va ijtimoiy xavfni o'z ichiga oladi. Raqamli xavfsizlik risklarini boshqarish iqtisodiy va ijtimoiy imkoniyatlarni maksimal darajada oshirish bilan birga, ushbu xavfni bartaraf etish uchun shaxslar va tashkilotlar tomonidan amalga oshiriladigan harakatlarni o'z ichiga oladi. Davlat siyosati raqamli transformatsiya davrida ishonchni rivojlantirish va barqarorlikni kuchaytirish uchun butun iqtisodiyot va jamiyatda raqamli xavfsizlik risklarini boshqarishni rag'batlantirishi kerak.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi bilan birga, kiberxavfsizlik tahdidlari ham mutanosib ravishda ortib bormoqda. Zamonaviy iqtisodiy ekotizim tobora raqamlashtirilayotgan bir sharoitda, kiberxavfsizlik nafaqat texnologik muammo, balki iqtisodiy barqarorlik, davlat xavfsizligi va jamiyatning umumiy farovonligiga ta'sir ko'rsatadigan muhim omilga aylanmoqda. Raqamli iqtisodiyot va kiberxavfsizlik o'zaro chambarchas bog'langan bo'lib, birining rivoji ikkinchisining mustahkam himoyasiga bog'liq.

Raqamli iqtisodiyot va kiberxavfsizlikdagi risklarni boshqarish strategiyalari:

1. Huquqiy va institutsional chora-tadbirlar.

Kiberxavfsizlik bo'yicha xalqaro va milliy standartlarga mos qonunchilik bazasini yaratish.

Maxsus regulyator organlar va monitoring tizimlarini kuchaytirish.

2. Innovatsion texnologiyalar va raqamli himoya vositalari.

⁴² <https://stat.uz/uz/>

Sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish orqali avtomatlashtirilgan xavfsizlik tizimlarini rivojlantirish.

Blokcheyn texnologiyalaridan foydalanib, tranzaksiyalar va ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash.

3.Xavf-xatarlarni baholash va prognoz qilish. Risklarni boshqarish bo'yicha ilg'or tajribalarni joriy qilish, kiberhujumlar ehtimolini oldindan tahlil qilish va ularning oldini olish choralari ko'rish. Kiberxavfsizlik auditi va simulyatsiya tadqiqotlarini doimiy o'tkazish.

4. Kadrlar va axborot savodxonligi. Kiberxavfsizlik sohasida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash. Aholi va korxonalar uchun kiberxavfsizlik bo'yicha keng qamrovli ta'lim dasturlarini yo'lga qo'yish.

Raqamli iqtisodiyot va kiberxavfsizlikning integratsiyasi zamonaviy jamiyatning muhim ustunlaridan biri bo'lib, ularning uyg'un rivoji har qanday davlatning iqtisodiy barqarorligi va milliy xavfsizligi uchun zarurdir.

Kiberxavfsizlikka yetarlicha e'tibor qaratilmasa, iqtisodiyot infratuzilmasining ishonchliligi va samaradorligi pasayishi, investitsiya muhiti zaiflashishi va davlatning raqamli taraqqiyot strategiyalari tahdid ostida qolishi mumkin.

Shu boisdan, davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati hamkorlikda kiberxavfsizlik risklarini boshqarishning kompleks yondashuvini ishlab chiqishi va amalga oshirishi lozim.

Shunday qilib, raqamli iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun kiberxavfsizlik nafaqat texnologik, balki strategik ustuvor yo'nalish sifatida qaralishi shart.

Bu esa, o'z navbatida, iqtisodiyotni himoya qilish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va jamiyat farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdulloev, A. J. (2023). THE ROLE AND IMPORTANCE OF STRATEGIC PLANNING IN MARKETING.

2. Abdullayeva, H. N., & Sardor, M. (2024). RAQAMLASHTIRISH-MAMLAKAT TARAQQIYOTNING MUHIM OMILI. INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS, 3(27), 113-121.

3. Abdullayeva, H. (2024). KORXONA FAOLIYATIDA INNOVATION MARKETINGDAN FOYDALANISH. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 49(49).

4. Axrorovna, B. M. (2022). The Importance of Digitizing the Tax System. European Journal Of Business Startups And Open Society, 2(11), 1-5.

5. Giyazova, N.B. (2024). INCREASING THE EFFICIENCY OF WASTE RECYCLING IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY. MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH, 3(34), 455-461.

6. Giyazova, N.B., & Sh.B.S. (2024). ZAMONAVIY RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI MUAMMOLAR VA CHORA-TADBIRLAR. Science and innovation, 3(Special Issue 42), 482-489.

7. Shukhratovna, U. M., & Bayazovna, G. N. (2025). FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MOBILE INTERNET. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 6(49), 250-256.
8. Rustam o'g'li, R. J., & Bayazovna, G. N. (2025). MOBIL TO 'LOVLAR VA ULARNING IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI. THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY, 3(30), 193-197.
9. Таирова, М. М., & Зойитов, Д. (2024). ЗНАЧЕНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ. Science and innovation, 3(Special Issue 42), 371-376.
10. Таирова, М. М., & Рахматуллаева, Ф. М. (2015). Условия формирования инновационной экономики. Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы, (1), 115-118.
11. Hakimovna, U. M., & Muhammedrisaevna, T. M. S. (2022). The role of banking and accounting in the development of small business and entrepreneurship. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 11, 136-143.
12. Sayfullayeva, M. (2023). Establishment Of Agritourism Clusters In Uzbekistan Based On The Principles Of Sustainable Tourism. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 35(35).
13. Raxmatullayeva, F. M. (2024). MINTAQALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. Indexing, 1(1).
14. Raxmatullayeva, F. M., & Shaxzod, J. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RESURLAR ISTE'MOLIGA TA'SIRI. MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH, 3(34), 496-502.
15. Mubinovna, R. F. (2025). RAQAMLI IQTISODIYOTDA PLATFORMALAR AHAMIYATI. THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY, 3(30), 220-225.
16. <https://lex.uz>
17. <https://www.texnoman.uz/>
18. <https://stat.uz/uz/>